Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
GIOVANNIJA PITRUZZELLE
od 5. ožujka 2019.[1]

Predmet C-123/18 P

HTTS Hanseatic Trade Trust & Shipping GmbH
protiv

Vijeća Europske unije

„Žalba – Tužba za naknadu štete – Mjere ograničavanja protiv Irana – Naknada štete koju je žalitelj navodno pretrpio na temelju uvrštenja njegova imena na popis osoba i drugih subjekata na koje se primjenjuje zamrzavanje financijskih sredstava i gospodarskih izvora – Pojam ‚dovoljno ozbiljna povreda prava Unije' – Obveza obrazlaganja – Djelotvorna sudska zaštita"

1. Žalitelj, društvo HTTS Hanseatic Trade Trust & Shipping GmbH (u daljnjem tekstu: HTTS), od Suda traži da ukine presudu Općeg suda Europske unije od 13. prosinca 2017., HTTS/Vijeće[2] kojom je taj sud odbio njegovu tužbu za uspostavu izvanugovorne odgovornosti Unije, podnesenu na temelju tvrdnje društva HTTS da je pretrpjelo štetu krivnjom Vijeća Europske unije koje je uvrstilo njegovo ime, s jedne strane, u Provedbenu uredbu Vijeća (EU) br. 668/2010 od 26. srpnja 2010. o provedbi članka 7. stavka 2. Uredbe (EZ) br. 423/2007 o mjerama ograničavanja protiv Irana[3], u Prilog V. Uredbi Vijeća (EZ) br. 423/2007 od 19. travnja 2007. o mjerama ograničavanja protiv Irana[4] i, s druge strane, u Uredbu Vijeća (EU) br. 961/2010 od 25. listopada 2010. o mjerama ograničavanja protiv Irana i stavljanju izvan snage Uredbe br. 423/2007[5], u Prilog VIII. Uredbi br. 961/2010 (u daljnjem tekstu zajedno: sporne mjere).

I. Okolnosti spora

2. Iz točke 1. i sljedećih točaka pobijane presude proizlazi da je HTTS društvo osnovano u skladu s njemačkim pravom, osnovano u ožujku 2009., kojim upravlja N. Bateni te koje obavlja djelatnosti pomorskog agenta i tehničkog upravljanja brodovima. Ovaj predmet ulazi u okvir mjera ograničavanja uvedenih radi stvaranja pritiska na Islamsku Republiku Iran kako bi ta država prestala s nuklearnim aktivnostima koje predstavljaju rizik u pogledu širenja nuklearnog oružja i s razvojem sustava za ispaljivanje nuklearnog oružja. Konkretno, on pripada predmetima koji se odnose na mjere poduzete protiv pomorskog trgovačkog društva Islamic Republic of Iran Shipping Lines (u daljnjem tekstu: IRISL) i protiv fizičkih ili pravnih osoba navodno povezanih s tim trgovačkim društvom, među kojima se, prema mišljenju Vijeća, posebno nalaze HTTS i druga dva pomorska trgovačka društva, Hafize Darya Shipping Lines (u daljnjem tekstu: HDSL) i Safiran Pyam Darya Shipping Lines (u daljnjem tekstu: SAPID).

1 Izvorni jezik: francuski

2 T-692/15, u daljnjem tekstu: pobijana presuda, EU:T:2017:890

3 SL 2010., L 195, str. 25.

4 SL 2007., L 103, str. 1.

5 SL 2010., L 281, str. 1.

3. Do prvotnog uvrštenja imena društva HTTS na popise došlo je 26. srpnja 2010., nakon stupanja na snagu Provedbene uredbe br. 668/2010 zbog toga što je ono „djelova[l]o za račun društva HDSL u Europi." To uvrštavanje nije bilo predmet tužbe za poništenje. Nasuprot tomu, društvo HTTS osporavalo je uvrštenje svojeg imena Uredbom br. 961/2010 na temelju činjenice da je ono „bi[l]o pod kontrolom i/ili djelova[lo] za račun [društva] IRISL" te je Opći sud to uvrštenje poništio. Naime, Opći sud je presudom od 7. prosinca 2011., HTTS/Vijeće [6], s učinkom od 7. veljače 2012., poništio Uredbu br. 961/2010 u dijelu u kojem se odnosila na žalitelja kako bi Vijeću eventualno omogućio da u međuvremenu nadopuni obrazloženje njegova ponovnog uvrštenja.

4. Nakon donošenja te presude Vijeće je kasnije ponovno uvrstilo ime društva HTTS, a ono je svaki put pobijalo ta uvrštenja te ih je Opći sud zatim poništio u presudama od 12. lipnja 2013., HTTS/Vijeće [7] i od 18. rujna 2015., HTTS i Bateni/Vijeće [8].

5. Opći sud je u svojoj presudi od 16. rujna 2013., Islamic Republic of Iran Shipping Lines i dr./Vijeće [9], također poništio uvrštenje imena društva IRISL i imena drugih pomorskih trgovačkih društava, među kojima društava HDSL i SAPID na popise koji su se na njih odnosili zbog toga što elementi koje je Vijeće iznijelo nisu opravdavali uvrštenje imena društva IRISL te stoga nisu mogli opravdati ni donošenje i održavanje na snazi mjera ograničavanja protiv ostalih pomorskih trgovačkih društava čija su imena bila uvrštena na popise zbog njihove povezanosti s tim društvom.

6. Žalitelj je Vijeću dopisom od 23. srpnja 2015. uputio zahtjev za naknadu štete koju je navodno pretrpio zbog prvotnog i sljedećih uvrštavanja svojeg imena na popise osoba povezanih s djelatnošću društva IRISL. U tom zahtjevu za naknadu štete žalitelj je istaknuo svoje pravo na naknadu imovinske i neimovinske štete koju je navodno pretrpio ne samo zbog uvrštavanja svojeg imena Provedbenom uredbom br. 668/2010 i Uredbom br. 961/2010 nego i zbog naknadnih i ponovnih uvrštenja. Dopisom od 16. listopada 2015. Vijeće je odbilo taj zahtjev.

II. Postupak pred Općim sudom i pobijana presuda

7. Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 25. studenoga 2015. društvo HTTS podnijelo je tužbu na temelju članka 268. UFEU-a kojom je tražilo naknadu štete koju je navodno pretrpjelo zbog uvrštenja svojeg imena u Prilog V. Uredbi br. 423/2007, kako je izmijenjena Provedbenom uredbom br. 668/2010, i u Prilog VIII. Uredbi br. 961/2010.

8. Opći sud odlučivao je o meritumu a da pritom nije zauzeo stajalište o tvrdnji o nedopuštenosti tužbe zbog isteka roka zastare predviđenog člankom 46. Statuta Suda koju je Vijeće navelo u replici [10].

9. Kad je riječ o meritumu, Opći sud je u okviru zahtjeva za naknadu štete analizirao uvodne napomene u vezi s kriterijima za ocjenu nezakonitosti iz sudske prakse. Zatim je uzastopno odbio dva tužbena razloga koja je društvo HTTS iznijelo kako bi dokazalo postojanje dovoljno ozbiljne povrede prava Unije, odnosno tužbeni razlog koji se temelji na povredi materijalnih pretpostavki za uvrštenje na popise i tužbeni razlog koji se temelji na povredi obveze obrazlaganja. Opći sud je odbijanjem tih dvaju tužbenih razloga zaključio da ne postoji dovoljno ozbiljna povreda prava Unije i stoga je odbio tužbu a da pritom nije ispitao jesu li ispunjene druge pretpostavke za uspostavu odgovornosti Unije.

6 T-562/10, EU:T:2011:716

7 T-128/12 i T-182/12, neobjavljena, EU:T:2013:312

8 T-45/14, neobjavljena, EU:T:2015:650

9 T-489/10, EU:T:2013:453

10 Vidjeti točke 21. do 26. pobijane presude. Vidjeti također točku 92. navedene presude.

III. Postupak pred Sudom i zahtjevi stranaka

10. HTTS je 13. veljače 2018. podnio žalbu protiv pobijane presude. U svojem žalbenom zahtjevu on od Suda traži da poništi pobijanu presudu; da Vijeću naloži plaćanje iznosa od 2 516 221,50 eura na ime naknade imovinske i neimovinske štete i plaćanje zateznih kamata po kamatnoj stopi koju je Europska središnja banka utvrdila za glavne operacije refinanciranja, uvećanoj za 2 postotna boda, počevši od 17. listopada 2015. do potpune isplate iznosa te da Vijeću naloži snošenje troškova.

11. U svojem odgovoru na žalbu Vijeće traži od Suda da odbije žalbu; da podredno vrati predmet na odlučivanje Općem sudu; da još podrednije odbije tužbu; te da društvu HTTS naloži snošenje svih troškova postupka.

12. Europska komisija, intervenijent u potporu Vijeću tijekom postupka pred Općim sudom, od Suda traži da žalbu u cijelosti odbije; da podredno odbije tužbu i da žalitelju naloži snošenje troškova postupka.

13. HTTS, Vijeće i Komisija saslušani su u svojim izlaganjima na raspravi koja se održala pred Sudom 26. studenoga 2018.

IV. Pravna analiza

14. U prilog svojoj žalbi žalitelj iznosi četiri žalbena razloga. U skladu sa zahtjevom Suda u ovom se mišljenju usredotočujem na prvi žalbeni razlog.

A. Prvi žalbeni razlog

1. Sažetak argumentacije stranaka

15. Društvo HTTS u bitnome tvrdi da je Opći sud u točki 49. i sljedećim točkama pobijane presude počinio pogrešku koja se tiče prava time što je prilikom ocjene postojanja dovoljno ozbiljne povrede prava Unije uzeo u obzir podatke i elemente kojima Vijeće nije raspolagalo na datum spornog postupanja, a na koje se Vijeće *a posteriori* poziva nekoliko godina nakon navedenog postupanja. HTTS ističe da Opći sud prilikom ocjene postojanja navedene povrede nije mogao razmatrati datum koji je kasniji od datuma donošenja spornih mjera. Prema njegovu mišljenju, kasnije izmjene ili novi podaci ili dokazi koji zapravo nisu doveli do donošenja spornih mjera ne mogu *a posteriori* opravdati postupanje Vijeća. HTTS također ističe da Opći sud na temelju pravila kojim je određen rok u kojem treba podnijeti tužbu za naknadu štete nije mogao zaključiti da postupanje institucije treba analizirati s obzirom na događaje koji su se eventualno dogodili tijekom razdoblja koje je trajalo od navedenog postupanja do podnošenja tužbe. Dodaje da posebnost zajedničke vanjske i sigurnosne politike (ZVSP) ne može dovesti do potpunog isključenja odgovornosti Vijeća u slučaju grube i očite povrede prava Unije, s obzirom na to da prilikom donošenja mjera ograničavanja također treba voditi računa o vladavini prava. Opći sud se prilikom donošenja zaključka o nepostojanju dovoljno ozbiljne povrede prava Unije također nije mogao temeljiti na činjenici da njegovo poništenje Uredbe br. 961/2010 nije imalo izravan učinak, tim više što je presudio da su i mjere koje je Vijeće donijelo nakon tog poništenja također nezakonite. Iz presude Safa Nicu Sepahan/Vijeće[11] proizlazi da povreda obveze Vijeća da podnese informacije koje se odnose na odluku o uvrštenju ili dokaze kojima se potkrjepljuju mjere ograničavanja sama po sebi čini dovoljno ozbiljnu povredu pravnog pravila koju ono ne može ispraviti nekoliko godina kasnije. HTTS ističe da je Opći sud također trebao voditi računa o tvrdnjama

11 Presuda od 30. svibnja 2017. (C-45/15 P, EU:C:2017:402)

Vijeća iznesenima u predmetima T-128/12 i T-182/12 [12] iz kojih proizlazi da na početku 2012. godine ono nije raspolagalo podacima potrebnima za uvrštenje. Opći sud stoga nije mogao uzeti u obzir razloge i dokaze na koje se Vijeće poziva u svoju obranu u okviru tužbe za naknadu štete podnesene pred njim.

16. Vijeće pak u bitnome ističe da je Opći sud mogao opravdano smatrati da se ono moglo pozivati na elemente koji su nastali nakon spornog postupanja, a prije podnošenja tužbe. Ovdje nije riječ o tome da se Vijeću omogući da se a *posteriori* oslobodi svoje eventualne odgovornosti, nego da mu se omogući da pobija kvalifikaciju nezakonitosti počinjene kao dovoljno ozbiljne povrede iz koje može proizaći pravo na naknadu štete. Iz analize Općeg suda ne proizlazi da se ne može zahtijevati utvrđenje odgovornosti institucija Unije kada djeluju u području ZVSP-a. Svaka nezakonitost koju Opći sud utvrdi u okviru tužbe za poništenje nije dovoljna da bi se utvrdilo postojanje dovoljno ozbiljne povrede prava Unije u okviru tužbe za naknadu štete i Opći sud je prilikom utvrđenja postojanja takve povrede mogao uzeti u obzir posebne okolnosti u vezi s činjenicom da su te mjere donesene radi primjene odluka ZVSP-a. Na isti način Opći sud nije počinio pogrešku koja se tiče prava time što, iako je utvrdio nezakonitost mjera ograničavanja protiv žalitelja u kontekstu predmeta T-562/10 [13] zbog povrede obveze obrazlaganja, nije bilo isključeno da navedene mjere mogu biti opravdane u ovom slučaju te odlučivši da treba odgoditi vremenske učinke poništenja kako bi se Vijeću omogućilo da po potrebi donese nove zakonite mjere ograničavanja protiv društva HTTS. Kad je riječ o tome da se u pobijanoj presudi nije uzela u obzir sudska praksa Safa Nicu Sepahan/Vijeće, ta dva slučaja nisu usporediva s obzirom na to da se navedena sudska praksa odnosi na nedostatak materijalnih dokaza, dok se u ovom predmetu raspravlja o dosegu diskrecijske ovlasti Vijeća. U svakom slučaju, iz presude Safa Nicu Sepahan/Vijeće [14] proizlazi da pravno pravilo koje mora biti očito povrijeđeno pruža zaštitu samo u slučaju da nisu ispunjene materijalne pretpostavke za njegovu primjenu. Budući da su postojale dovoljne indicije da bi se utvrdilo da su te materijalne pretpostavke ispunjene, načelo poštovanja pojedinačnih prava ne primjenjuje se. Poštovanje materijalnih pretpostavki može se sa sigurnošću utvrditi tek nakon donošenja predmetnog pravnog akta. Vijeće također podsjeća da se načini utvrđenja izvanugovorne odgovornosti Unije sastoje od odvagivanja između zaštite interesa oštećene osobe i nužnosti da se osigura dobro funkcioniranje institucija. Međutim, nije opravdano ponuditi naknadu štete osobi kod koje su činjenice otkrivene nakon donošenja akata – doduše proglašenih nezakonitima – potvrdile sporno postupanje prije navedenog donošenja. Činjenice dokazuju postojanje veza između društava HTTS i HDSL, SAPID i IRISL. U tim okolnostima ne može se donijeti zaključak da je Vijeće počinilo dovoljno ozbiljnu povredu prava Unije samo zbog toga što ono još nije raspolagalo dovoljnim dokazima. Vijeće stoga traži odbijanje prvog žalbenog razloga.

17. Komisija se u bitnome slaže s argumentacijom Vijeća.

2. Analiza

18. Mogućnost za osobe da pred sudovima Unije traže utvrđenje njezine izvanugovorne odgovornosti proizlazi iz ideje o Uniji prava i čini posljednji korak u zaštiti osoba od djelovanja institucija Unije ako su ona dovela do nastanka štete [15]. Potpuna Unija prava zahtijeva da Vijeće nije izuzeto od mogućnosti da se uspostavi njegova odgovornost kad djeluje u području ZVSP-a i donosi mjere ograničavanja.

12 Presuda od 12. lipnja 2013., HTTS/Vijeće (T-128/12 i T-182/12, neobjavljena, EU:T:2013:312)

13 Presuda od 7. prosinca 2011., HTTS/Vijeće (T-562/10, EU:T:2011:716)

14 Presuda od 30. svibnja 2017. (C 45/15 P, EU:C:2017:402)

15 Presuda od 30. svibnja 2017., Safa Nicu Sepahan/Vijeće (C-45/15 P, EU:C:2017:402, t. 35.)

19. U svojoj presudi Safa Nicu Sepahan/Vijeće [16] Sud je podsjetio na pretpostavke za uspostavljanje izvanugovorne odgovornosti Unije. Prva pretpostavka – i jedina o kojoj se raspravlja u okviru ove žalbe – jest postojanje dovoljno ozbiljne povrede pravnog pravila čiji je predmet dodjela prava pojedincima [17]. Takva povreda „postoji kad institucija o kojoj je riječ *očito i grubo* ne poštuje granice svoje diskrecijske ovlasti, pri čemu su elementi koje treba uzeti u obzir, osobito, stupanj jasnoće i preciznosti povrijeđenog pravila kao i opseg margine prosudbe koja je tim pravilom ostavljena tijelima Unije" [18]. Povreda prava Unije „u svakom [je] slučaju, dovoljno ozbiljna ako se nastavlja usprkos objavi presude kojom je predmetna povreda utvrđena, presude u povodu zahtjeva za prethodnu odluku ili usprkos ustaljenoj praksi Suda o toj problematici, iz čega je jasno da postupanje o kojem je riječ predstavlja povredu" [19].

20. Iz tog zahtjeva za postojanje dovoljno ozbiljne povrede proizlazi da svako nezakonito postupanje institucije Unije ne daje nužno pravo na naknadu štete. Naime, kao što to ističe Vijeće, iz ustaljene sudske prakse Suda, kako je formulirana, proizlazi odvagivanje između interesa pojedinaca da ih se zaštiti od ozbiljnih nezakonitih postupanja institucija i nužnosti za manevarski prostor koji se potonjima mora priznati kako se ne bi onemogućilo njihovo djelovanje.

21. Posljednji zahtjev osobito vrijedi u području ZVSP-a općenito i mjera ograničavanja posebno, u kojemu djelovanje institucija obilježava nužnost da se djeluje brzo, na temelju djelomičnih informacija koje često nisu izravno na raspolaganju Vijeću. Poteškoće na koje Vijeće nailazi u pogledu dostupnosti informacija i dokaza čine složenim i teškim *risk assessment* koji ono mora provesti. Eventualna uspostava odgovornosti Unije zbog postupanja Vijeća prilikom donošenja mjera ograničavanja stoga ne bi smjela dovesti u pitanje sudjelovanje Unije u održavanju svjetskog poretka.

22. Ipak, čini se da je takav rizik od ugrožavanja otklonjen. S jedne strane, tri pretpostavke [20] koje moraju biti kumulativno ispunjene kako bi se priznalo pravo na naknadu štete osobito su zahtjevne. S druge strane, Sud je već priznao mogućnost da se uzme u obzir složenost situacija koje treba riješiti kako bi se ocijenilo je li navodna povreda prava Unije dovoljno ozbiljna [21].

23. Osim toga, iz presude Safa Nicu Sepahan/Vijeće [22] jasno proizlazi da je Sud pravilno primijenio tradicionalne uvjete koji se odnose na uspostavu izvanugovorne odgovornosti Unije u pogledu mjera ograničavanja donesenih u okviru borbe protiv nuklearnog naoružanja u Iranu i nije postrožio te zahtjeve s obzirom na područje djelovanja predmetne institucije.

24. Stoga najprije treba napomenuti da iz pobijane presude proizlazi da Opći sud prilikom ocjene postojanja dovoljno ozbiljne povrede prava Unije više nije istraživao samo je li Vijeće povrede koje mu se pripisuju počinilo na očit i grub način kao što je određeno ustaljenom sudskom praksom, nego je li ih počinilo na „nedvojben i neispričiv način" pozivajući se na sudsku praksu Općeg suda koju Sud, prema mojem saznanju, nikada nije potvrdio [23]. Međutim, primjena strožih kriterija u slučaju mjera ograničavanja ne pronalazi osnovu u novijoj sudskoj praksi Suda, kao što sam ranije naveo. Usto iako, kao što na to podsjeća Opći sud, „širi cilj održavanja mira i međunarodne sigurnosti […] može

16 Presuda od 30. svibnja 2017. (C-45/15 P, EU:C:2017:402)

17 Presuda od 30. svibnja 2017., Safa Nicu Sepahan/Vijeće (C-45/15 P, EU:C:2017:402, t. 29.)

18 Presuda od 30. svibnja 2017., Safa Nicu Sepahan/Vijeće (C-45/15 P, EU:C:2017:402, t. 30. i navedena sudska praksa). Moje isticanje

19 Presuda od 30. svibnja 2017., Safa Nicu Sepahan/Vijeće (C-45/15 P, EU:C:2017:402, t. 31. i navedena sudska praksa). Moje isticanje

20 Kao podsjetnik, postojanje dovoljno ozbiljne povrede pravnog pravila Unije koje dodjeljuje prava pojedincima, postojanje štete i izravne uzročne veze između navedene povrede i štete: vidjeti točku 29. pobijane presude. Vidjeti također presudu od 4. srpnja 2000., Bergaderm i Goupil/Komisija (C-352/98 P, EU:C:2000:361, t. 41. i 42.).

21 Vidjeti među ostalim presude od 4. srpnja 2000., Bergaderm i Goupil/Komisija (C-352/98 P, EU:C:2000:361, t. 40.), od 19. travnja 2007., Holcim (Deutschland)/Komisija (C-282/05 P, EU:C:2007:226, t. 47.) kao i od 16. srpnja 2009., Komisija/Schneider Electric (C-440/07 P, EU:C:2009:459, t. 160.).

22 Presuda od 30. svibnja 2017. (C-45/15 P, EU:C:2017:402)

23 Vidjeti točku 31. pobijane presude. Vidjeti također točku 46. te presude.

opravdati negativne, čak i znatne posljedice koje za određene gospodarske subjekte proizlaze iz odluka o provedbi akata koje je Unija donijela kako bi se ostvario taj temeljni cilj"[24], te su posljedice opravdane samo ako proizlaze iz zakonitog djelovanja Unije[25]. Stoga, sumnjam da se iz tog utvrđenja mogu izvući bilo kakve spoznaje kada treba odlučiti je li riječ o dovoljno ozbiljnoj povredi prava Unije.

25. Iako ustaljena sudska praksa zahtijeva ocjenu toga čini li sporno postupanje „očitu i grubu povredu", Opći sud je istraživao postojanje nedvojbene i neispričive povrede. Međutim, uzimanje u obzir informacija kojima Vijeće nije raspolagalo u trenutku donošenja spornih mjera posljedica je promjene paradigme skrivene iza te naizgled samo semantičke promjene za koju se čini da proizlazi iz kontrole *neispričivosti* postupanja predmetne institucije. Tako, kao što ću nastojati dokazati kroz cijelo ovo mišljenje, tumačenje pojma „dovoljno ozbiljna povreda" Općeg suda sadržava pogrešku koja se tiče prava koja utječe na analizu Općeg suda i dovodi do njezine ništavosti.

26. Usto, pravna osnova mogućnosti da se Vijeće poziva na dokaze nastale nakon donošenja spornih akata – te da na taj način *a posteriori* opravda sporno postupanje – ne može, protivno onomu što Opći sud navodi u točki 49. pobijane presude, proizlaziti ni iz činjenice da se „za razliku od tužbe za poništenje, tužba za uspostavu izvanugovorne odgovornosti može podnijeti u roku od pet godina od nastanka događaja koji je doveo do štete o kojoj je riječ." Opći sud počinio je pogrešku koja se tiče prava i očito je pomiješao dva različita trenutka u kojima su nastale dvije također različite pretpostavke za uspostavu izvanugovorne odgovornosti Unije time što je naveo da se „institucija čija je izvanugovorna odgovornost u pitanju načelno […] u svojoj obrani ima pravo pozivati na sve relevantne elemente koji su se pojavili prije podnošenja tužbe za naknadu štete protiv nje u gore navedenom roku, kao i što tužitelj podjednako može dokazivati opseg i težinu pretrpljene štete dokazima koji su se pojavili nakon njezina nastanka"[26]. Naime, kako bi se utvrdilo je li riječ o dovoljno ozbiljnoj povredi prava Unije, sud treba ocijeniti postupanje institucije u trenutku donošenja spornog akta – u ovom slučaju, pojedinačnih odluka kojima su društvu HTTS nametnute mjere ograničavanja 2010. Sud je došao do istog zaključka u svojoj presudi Safa Nicu Sepahan/Vijeće[27] time što je utvrdio da je „*na dan donošenja spornih odredaba* obveza Vijeća da u slučaju osporavanja podnese podatke ili dokaze kojima se potkrjepljuju razlozi donošenja mjera ograničavanja […] već proizlazila iz ustaljene sudske prakse Suda"[28]. Dovoljno ozbiljnu povredu treba shvatiti kao pojam utvrđen u određenom trenutku, a to je trenutak u kojem se dogodilo sporno postupanje. Osim toga, još uvijek u okviru predmeta C-45/15 P, čini se da je Vijeće imalo takvu statičku percepciju dovoljno ozbiljne povrede s obzirom na to da je tvrdilo da „sudska praksa u skladu s kojom je ono, u slučaju osporavanja, dužno podnijeti podatke ili dokaze kojima se potkrjepljuju razlozi donošenja mjera ograničavanja […] nije bila jasno utvrđena *u trenutku donošenja* prve od spornih odredaba"[29]. Nasuprot tomu, šteta koja nužno nastupa nakon[30] svojeg uzroka s vremenom može evoluirati – u smislu da se načelno može pogoršati – te je ona dinamična komponenta triptiha izvanugovorne odgovornosti Unije. Stoga je posve logično da se stranka koja smatra da je pretrpjela štetu zbog djelovanja institucije može pozivati na elemente koji su nastali nakon uzroka štete – dovoljno ozbiljne povrede – kako bi dokazala postojanje navedene štete.

27. Kao što sam već naveo, u potpunosti sam sklon priznati da je djelovanje Vijeća u području mjera ograničavanja podvrgnuto posebnim ograničenjima i da bi ta ograničenja trebalo na odgovarajući način uzeti u obzir prilikom ocjene toga treba li uspostaviti izvanugovornu odgovornost Unije. Iz spisa ipak ne proizlazi da je Vijeće upravo u slučaju uvrštenja imena društva HTTS na popis osoba na koje

24 Točka 45. pobijane presude

25 Vidjeti presudu od 30. svibnja 2017., Safa Nicu Sepahan/Vijeće (C-45/15 P, EU:C:2017:402, t. 39.)

26 Točka 49. pobijane presude

27 Presuda od 30. svibnja 2017. (C-45/15 P, EU:C:2017:402)

28 Presuda od 30. svibnja 2017., Safa Nicu Sepahan/Vijeće (C-45/15 P, EU:C:2017:402, t. 40.). Moje isticanje

29 Presuda od 30. svibnja 2017., Safa Nicu Sepahan/Vijeće (C-45/15 P, EU:C:2017:402, t. 34.). Moje isticanje

30 Šteta također može nastupiti istodobno s uzrokom ili odmah nakon njega ali, prema definiciji, nikada ne može nastati prije uzroka.

se odnose mjere ograničavanja bilo suočeno s takvim ograničenjima i u svakom slučaju na Vijeću je da objasni složenost situacije u kojoj se našlo *u trenutku donošenja* mjera ograničavanja kako bi sud Unije to eventualno mogao uzeti u obzir prilikom donošenja odluke o tome čini li sporno postupanje dovoljno ozbiljnu povredu prava Unije [31].

28. Prema tome, općenit zaključak Općeg suda u točki 51. pobijane presude, u skladu s kojim bi „pripisati bespredmetnu narav elementima koje je dotična institucija podnijela u okviru tužbe za naknadu štete u slučaju kada je ona […] donijela mjeru zamrzavanja financijskih sredstava o kojoj je riječ predstavljalo […] ozbiljnu prepreku učinkovitom izvršavanju nadležnosti koje Ugovori u području ZVSP-a dodjeljuju institucijama Unije, predviđajući, u prilog provedbi te politike, da te institucije donose nužne mjere ograničavanja", u najmanju ruku mi se čini pretjeran i u svakom slučaju ne oslobađa Vijeće od obveze da obrazloži pozivanje na takav rizik.

29. Iz prethodno navedenog slijedi da je time što je smatrao da dovoljno ozbiljnu povredu čine samo nedvojbene i neispričive povrede i time što je sporno postupanje razmatrao s obzirom na podatke i dokaze na koje se pozivalo nakon donošenja spornih mjera Opći sud iskrivio kontrolu koju je trebao provesti te njegovo obrazloženje sadržava pogrešku koja se tiče prava. Stoga, u tim okolnostima, treba prihvatiti prvi žalbeni razlog.

30. Želio bih dodati još neka razmatranja.

31. Pod pretpostavkom da se Vijeće može pozvati na podatke i dokaze nastale nakon spornog postupanja, pitam se zbog čega Opći sud, a da mu se ne prigovori da primjenjuje dvostruki standard, također nije mogao uzeti u obzir događaje koji su utjecali na društvo HTTS nakon 2010. godine na koje se ono poziva. Međutim, u tom pogledu primjećujem da je Uredba br. 961/2010 poništena u dijelu u kojem se odnosila na žalitelja presudom Općeg suda od 7. prosinca 2011., HTTS/Vijeće zbog povrede obveze obrazlaganja [32]. Budući da Opći sud ipak nije isključio da uvrštenje može biti osnovano, odlučio je održati na snazi učinke nezakonite uredbe u razdoblju od dva mjeseca [33]. Uredbom (EU) br. 267/2012 [34] od 23. ožujka 2012. stavljena je izvan snage Uredba br. 961/2010 u kojoj je društvo HTTS ponovno bilo uvršteno na popis Provedbenom uredbom (EU) br. 54/2012 [35], ali je HTTS zadržan na popisu zbog istih razloga kao i oni iz Provedbene uredbe br. 54/2012. Opći sud je to uvrštenje poništio s učinkom od 22. kolovoza 2013. u svojoj presudi od 12. lipnja 2013., HTTS/Vijeće [36] i time sankcionirao nepostojanje konkretnih elemenata na raspolaganju Vijeću i očitu pogrešku u ocjeni te institucije. Vijeće je 15. studenoga 2013. ponovno uvrstilo društvo HTTS na popis donošenjem Provedbene uredbe (EU) br. 1154/2013 [37]. Opći sud poništio je Provedbenu uredbu u dijelu u kojem se odnosila na žalitelja zbog neosnovanosti uvrštenja. Prilikom odlučivanja o zahtjevu Vijeća da zadrži na snazi vremenske učinke poništenog akta Opći sud odbio je taj zahtjev osobito zbog činjenice da „način na koji je Vijeće postupalo u žaliteljevim predmetima u upravnom pogledu obilježava nedostatak pažnje" [38]. Opći sud naglasio je činjenicu da je riječ o trećoj zaredom tužbi za poništenje u vezi s društvom HTTS [39]. Posljednja presuda donesena je 18. rujna 2015., a tužbu za naknadu štete društvo

31 Vidjeti, analogijom, presudu od 30. svibnja 2017., Safa Nicu Sepahan/Vijeće (C-45/15 P, EU:C:2017:402, t. 41.).

32 T-562/10, EU:T:2011:716., t. 39.

33 Vidjeti presudu od 7. prosinca 2011., HTTS/Vijeće (T-562/10, EU:T:2011:716, t. 41. do 43.)

34 Uredba Vijeća od 23. ožujka 2012. o mjerama ograničavanja protiv Irana i stavljanju izvan snage Uredbe br. 961/2010 (SL 2012., L 88, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 18., svezak 4., str. 194.)

35 Provedbena uredba Vijeća od 23. siječnja 2012. o provedbi Uredbe br. 961/2010 (SL 2012., L 19, str. 1.)

36 T-128/12 i T-182/12, neobjavljena, EU:T:2013:312

37 Provedbena uredba Vijeća od 15. studenoga 2013. o provedbi Uredbe br. 267/2012 (SL 2013., L 306, str. 3.). Vidjeti presudu od 18. rujna 2015., HTTS i Bateni/Vijeće (T-45/14, neobjavljena, EU:T:2015:650, t. 20. i sljedeće).

38 Presuda od 18. rujna 2015., HTTS i Bateni/Vijeće (T-45/14, neobjavljena, EU:T:2015:650, t. 66.)

39 Presuda od 18. rujna 2015., HTTS i Bateni/Vijeće (T-45/14, neobjavljena, EU:T:2015:650, t. 66.). Tog su datuma također poništena uvrštenja društava IRISL, HDSL i SAPID: vidjeti presudu od 18. rujna 2015., HTTS i Bateni/Vijeće (T-45/14, neobjavljena, EU:T:2015:650, t. 18.).

HTTS podnijelo je Općem sudu 25. studenoga 2015. tako da su tri presude o poništenju koje je donio Opći sud i potonje utvrđenje o nedostatku pažnje Vijeća također mogli činiti elemente u prilog postojanju očite i grube povrede Vijeća od prvog uvrštenja na popis mjera ograničavanja ako bi logiku koju je Opći sud slijedio u pobijanoj presudi također trebalo primijeniti u prilog žalitelju.

32. U tim okolnostima, priznajem da imam neke sumnje oko toga da je obrazloženje Općeg suda iz točke 46. i sljedećih točaka pobijane presude – u kojem Opći sud Vijeću priznaje mogućnost da se pozove na podatke i dokaze kojima nije raspolagalo na datum spornog postupanja kako bi odgovorilo na prigovor o postojanju dovoljno ozbiljne povrede prava Unije – u skladu s točkom 73. te iste presude – u kojoj je Opći sud utvrdio da postupanje Vijeća nakon 23. siječnja 2012. nije relevantno prilikom utvrđivanja toga je li ono na dovoljno ozbiljan način povrijedilo žaliteljevo pravo na djelotvornu sudsku zaštitu jer predmet spora nije bio zahtjev za naknadu štete koju je navodno pretrpjelo društvo HTTS zbog njegova ponovnog uvrštenja na popise nakon donošenja presuda od 7. prosinca 2011., HTTS/Vijeće [40] i od 12. lipnja 2013., HTTS/Vijeće [41], nego samo naknada štete koju je navodno pretrpjelo između 26. srpnja 2010. i 23. siječnja 2012.

33. Napokon, slažem se s tvrdnjom Općeg suda u skladu s kojom su tužba za poništenje i tužba za naknadu štete dvije samostalne tužbe i eventualno poništenje jednog akta nije dovoljan dokaz dovoljno ozbiljne povrede prava Unije [42]. U ovom slučaju koji se trenutačno nalazi pred Sudom ipak se pitam može li autonomija dovesti do toga da se *a posteriori* dođe do utvrđenja koje je dovelo do poništenja. Drugim riječima, dok je u okviru predmeta T-562/10 Opći sud poništio jednu od dvije sporne mjere zbog povrede obveze obrazlaganja, čini se da je u okviru tužbe za naknadu štete Vijeću dopustio da *a posteriori* ispravi prvotnu nezakonitost na način koji u konačnici neutralizira učinke poništenja u svrhu naknade štete. Više nije riječ samo o tome da se provjeri da nezakonitost sankcionirana u okviru tužbe za poništenje čini dovoljno ozbiljnu povredu prava Unije, nego da se preispita sâmo utvrđenje te nezakonitosti koja bi stoga mogla „nestati" u okviru tužbe za naknadu štete. Međutim, još jednom, zbog nepostojanja ozbiljnih poteškoća na koje se poziva Vijeće i rizika da se dovede u pitanje djelotvornost ZVSP-a [43], pitam se bi li, u području mjera ograničavanja, slanje poruke Vijeću da neovisno o razlozima svojeg nezakonitog djelovanja uvijek može *ex post* opravdati svoje akte prevagnulo u korist institucije na štetu prava osoba [44] i bi li ono moglo potaknuti praksu preventivnih uvrštavanja bez stvarnog ili ozbiljnog obrazloženja, s obzirom na to da samo *vrlo gruba*, a ne samo *gruba* povreda može istodobno dovesti do poništenja i uspostave odgovornosti Unije.

34. Započnimo analizu drugih žalbenih razloga.

B. Drugi žalbeni razlozi

35. Kao što sam već najavio [45], analiza tih žalbenih razloga bit će brža, tim više što je njihova obrada nastavak analize prvog žalbenog razloga i pogreške koja se tiče prava koja je tamo utvrđena.

40 T-562/10, EU:T:2011:716

41 T-128/12 i T-182/12, neobjavljena, EU:T:2013:312

42 Vidjeti točku 48. pobijane presude

43 Čini se da ni sam Opći sud više ne vjeruje u postojanje takvih poteškoća ili rizika u slučaju društva HTTS: vidjeti presudu od 18. rujna 2015., HTTS i Bateni/Vijeće (T-45/14, neobjavljenu, EU:T:2015:650, t. 63. i slj.).

44 U svrhu potpunosti podsjećam da prilikom kontrole zakonitosti Komisijine odluke koja je gotovo kaznene prirode, donesene u području u kojemu sud Unije izvršava cjelovit nadzor, navedeni sud može, u ime poštovanja prava obrane, uzeti u obzir elemente s kojima Komisija nije bila upoznata u trenutku donošenja svoje odluke. Međutim, ta je mogućnost vrlo ograničena i ide u prilog samo osobama protiv kojih institucija podnese tužbu, a ne obrnuto. Radi prikaza vidjeti presudu od 21. siječnja 2016., Galp Energía España i dr./Komisija (C-603/13 P, EU:C:2016:38, t. 72. i navedenu sudsku praksu).

45 Vidjeti točku 14. ovog mišljenja.

1. Drugi žalbeni razlog, koji se temelji na pogrešci koja se tiče prava time što je Opći sud smatrao da ocjena činjenice da društvo HTTS treba smatrati društvom koje je u vlasništvu ili pod kontrolom društva IRISL od strane Vijeća u svakom slučaju ne čini grubu i neispričivu pogrešku ili očitu pogrešku u ocjeni

a) Sažetak argumentacije stranaka

36. U bitnome žaliteljevi su prigovori uglavnom usmjereni protiv točaka 56. do 63. pobijane presude. Opći sud počinio je pogrešku koja se tiče prava time što je u točki 56. utvrdio da svojstvo društva koje je „u vlasništvu ili pod kontrolom drugog subjekta" na temelju kojeg je ono bilo predmet spornih mjera treba ocjenjivati neovisno o bilo kojem razmatranju koje se odnosi na vlasnički udio. Društvo HTTS zatim prigovara Općem sudu da je smatrao da se za podatke koje je Vijeće podnijelo *a posteriori* pokazalo da je riječ o indicijama koje su dovoljne da bi se smatralo vjerojatnim da je žalitelj „bio pod kontrolom i/ili je djelovao za račun društva IRISL". HTTS nadalje prigovara Općem sudu da nije uzeo u obzir kasniju sudsku praksu, osobito onu u odnosu na uvrštenje društva IRISL iako se istodobno temeljio na podacima koje je Vijeće iznijelo nakon donošenja spornih mjera kako bi utvrdio postojanje dovoljno ozbiljne povrede prava Unije. Osim toga, sporne mjere ne dopuštaju uvrštenje subjekta koji je samo djelovao za račun društva IRISL.

37. Vijeće traži da se drugi žalbeni razlog odbije. HTTS je pogrešno tumačio točku 56. pobijane presude s obzirom na to da Opći sud prilikom ocjene toga jesu li ispunjene materijalne pretpostavke za uvrštenje nije utvrdio da vlasnički udio ne igra nikakvu ulogu. Kad je riječ o tome da je Opći sud uzeo u obzir podatke podnesene nakon donošenja spornih mjera koji su ga naveli na zaključak da se može smatrati da je HTTS vjerojatno bio pod kontrolom ili je djelovao za račun društva IRISL, Vijeće zauzima stajalište koje je iznijelo u okviru prvog žalbenog razloga. Usto, iz spornih mjera jasno proizlazi da je kriterij za uvrštenje bio alternativan i da se odnosio kako na slučaj subjekta pod kontrolom tako i na slučaj subjekta koji je djelovao za račun društva IRISL. Vijeće odobrava analizu Općeg suda koja se odnosi na različite informacije i ističe da je Opći sud donio zaključak o nepostojanju dovoljno ozbiljne povrede a da pritom nije počinio pogrešku koja se tiče prava zbog činjenice da je s obzirom na navedene informacije postojala vjerojatnost da je HTTS ispunio pretpostavke za uvrštenje propisane spornim mjerama.

38. Komisija u bitnome dijeli stajalište Općeg suda i smatra da je nedopušten argument koji se temelji na tome da je Opći sud nepravilno ocijenio činjenice koje su ga navele na zaključak da se moglo smatrati da žalitelj ispunjava kriterij za uvrštenje na popis spornih mjera s obzirom na to da se HTTS ne poziva ni na kakvo iskrivljavanje činjenica i s obzirom na to da je nadzor Suda u okviru žalbe tradicionalno ograničen na pravna pitanja.

b) Analiza

39. Najprije, treba otkloniti prigovor usmjeren protiv točke 56. pobijane presude s obzirom na to da je, kako ističe Vijeće, žalitelj pogrešno protumačio navedenu točku. Opći sud nije počinio pogrešku koja se tiče prava kad je utvrdio da se društvo može smatrati „društvom koje je u vlasništvu ili pod kontrolom drugog subjekta" s obzirom na to da se potonji nalazi u situaciji u kojoj može utjecati na poslovne izbore predmetnog društva, čak i u slučaju da oni nisu ni u kakvom pravnom odnosu vlasništva. To ne znači da eventualni vlasnički udio nije uzet u obzir, nego samo da nepostojanje bilo kakvog vlasničkog udjela nije dovoljno da bi se smatralo da kriterij nije ispunjen, tim više što je jasno da je navedeni kriterij formuliran alternativno i da se odnosi ili na slučaj vlasništva ili na slučaj kontrole. Iz tih razmatranja također proizlazi da prigovor u skladu s kojim sporne mjere ne dopuštaju uvrštenje društva koje samo djeluje za račun društva IRISL treba odbiti kao neosnovan s obzirom na sâm tekst kriterija za uvrštenje na popis spornih mjera. Tumačenje Općeg suda o kriterijima ne sadržava pogrešku koja se tiče prava.

40. Što se ostalog tiče, iz točke 58. i sljedećih točaka pobijane presude proizlazi da je u konkretnom slučaju koji se nalazio pred njim i pod pretpostavkama koje je iznio u točkama 42. do 53. navedene presude Opći sud primijenio test kojim se nastoji utvrditi je li bila riječ o dovoljno ozbiljnoj povredi prava Unije. Prilikom ocjene toga može li sporna povreda materijalnih pretpostavki za uvrštenje činiti takvu povredu, Opći sud došao je do zaključka u skladu s kojim „informacije i dokazi na koje se Vijeće pozvalo u ovom slučaju predstavljaju relevantne indicije koje su dovoljno precizne i podudarne te koje omogućuju zaključak da je u okviru te tužbe za naknadu štete okolnost da je HTTS bio ‚pod kontrolom i/ili djelovao za račun društva IRISL' barem vjerojatna."[46]. Tako, iako je Vijeće priznalo da nije raspolagalo informacijama ili dokazima u trenutku uvrštenja 2010. i da ujedno na taj datum nije navelo posebne i konkretne razloge zbog kojih je HTTS uvršten na popis[47], činjenica da je njima raspolagalo naknadno dovodi do toga da je Opći sud smatrao da su uvrštenja iz 2010. godine *vjerojatno* opravdana i stoga je otklonio postojanje dovoljno ozbiljne povrede[48].

41. To obrazloženje sadržava istu pogrešku koja se tiče prava poput one koja je utvrđena u okviru prvog žalbenog razloga jer čini njezin prirodni nastavak s obzirom na to da je Opći sud proveo u praksi svoje stajalište koje je prethodno nastojao opravdati s gledišta koje je bilo više teorijsko. Stoga ne smatram, kao što to tvrde Vijeće i Komisija, da je ovdje riječ samo o pokušaju društva HTTS da kritizira ocjenu činjenica koja, osim pretpostavke o iskrivljavanju na koju se uostalom nije ni pozivalo, nije pod nadzorom Suda u okviru žalbenog postupka. Zbog razloga istih kao oni izneseni u okviru razmatranja prvog žalbenog razloga, treba zaključiti da je Opći sud ocjenjivao pogrešan trenutak, a trebao je ocjenjivati onaj u kojem je došlo do spornog postupanja. Drugim riječima i metaforički rečeno, ako sam pravilno otkrio uzrok pogreške koja se tiče prava u točki 42. i sljedećim točkama pobijane presude, očito je da se ona proširila na točku 58. i sljedeće točke tako da je u konačnici cjelokupna analiza dovoljno ozbiljne povrede, koja se u ovom slučaju odnosi na analizu materijalnih pretpostavki za uvrštenje, zbog nedostatnih dokaza zahvaćena tom pogreškom.

42. Također, dijelim žaliteljevu zbunjenost s obzirom na utvrđenje Općeg suda iz točke 63. pobijane presude u skladu s kojim „u vrijeme uvrštavanja tužiteljeva imena na sporne popise […], uvrštavanja imena društava IRISL, HDSL i SAPID još nisu bila poništena"[49]. U odgovoru na taj prigovor Opći sud nije uzeo u obzir elemente na koje se poziva žalitelj, a koji su nastali nakon donošenja spornih mjera. Tako Opći sud očito nije razmatrao isti trenutak poput onoga u kojemu je ocjenjivao postupanje Vijeća i elemente na koje se ono pozivalo. Ponovno, ono što je dopustio Vijeću nije dopustio žalitelju.

43. Iz toga slijedi da obrazloženje Općeg suda koje se odnosi na prigovor koji se temelji na dovoljno ozbiljnoj povredi materijalnih pretpostavki za uvrštenje zbog činjenice da Vijeće nije na temelju dovoljno dokaza uspjelo dokazati da je HTTS bio pod kontrolom društva IRISL sadržava pogrešku koja se tiče prava. Posljedično, drugi žalbeni razlog treba prihvatiti.

46 Vidjeti točku 58. pobijane presude.

47 Naime, smatram da su razlozi navedeni u spornim mjerama koji opravdavaju uvrštenje samo ponavljanje samog kriterija za uvrštenje.

48 Ističem da, u okviru nadzora zakonitosti razloga mjere ograničavanja, iz ustaljene sudske prakse proizlazi da se sudski nadzor ne može ograničiti na ocjenu apstraktne vjerojatnosti navedenih razloga, nego se mora odnositi na pitanje jesu li ti razlozi, ili barem jedan od njih za koji se smatra da je sam po sebi dovoljan da se na njemu temelje ti akti, dovoljno dokazani: vidjeti presudu od 19. prosinca 2018., Azarov/Vijeće (C-530/17 P, EU:C:2018:1031, t. 22. i navedenu sudsku praksu).

49 Moje isticanje

2. Treći i četvrti žalbeni razlog koji se razmatraju zajedno

a) Sažetak argumentacije stranaka

44. U okviru trećeg i četvrtog žalbenog razloga koje valja zajedno razmotriti HTTS u bitnome navodi da je, s jedne strane, Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava time što nije smatrao da je nezakonitost utvrđena za Uredbu br. 961/2010 utjecala na zakonitost Provedbene uredbe br. 668/2010 zbog činjenice da žalitelj nije podnio tužbu za poništenje potonje uredbe. Tako utvrđenu presumpciju zakonitosti Provedbene uredbe br. 668/2010 stoga bi trebalo odbiti i nije moguće opravdati povredu obveze obrazlaganja koju sadržava Provedbena uredba br. 668/2010 razlozima koji su nastali naknadno, kao što je to učinio Opći sud u točkama 89. i 90. pobijane presude. S druge strane, HTTS tvrdi da točka 88. pobijane presude sadržava pogrešku koja se tiče prava jer treba smatrati da nedostatnost obrazloženja daje pravo na naknadu štete. HTTS podsjeća na važnost obveze obrazlaganja i njezine povezanosti s djelotvornom sudskom zaštitom, kao što proizlazi iz presude Općeg suda Safa Nicu Sepahan/Vijeće[50]. Opći sud nije mogao samo potvrditi da nedostatnost obrazloženja općenito ne dovodi do uspostave odgovornosti Unije, nego je u konkretnom slučaju koji se pred njim nalazio trebao provjeriti je li povreda obveze obrazlaganja uzrokovala povredu žaliteljeve djelotvorne sudske zaštite što otvara prostor za naknadu štete.

45. Vijeće u bitnome traži odbijanje tih dvaju žalbenih razloga. S jedne strane, Opći sud je pravilno smatrao da je doseg presude od 7. prosinca 2011., HTTS/Vijeće[51] ograničen samo na Uredbu br. 961/2010. Opći je sud također pravilno utvrdio da je na društvu HTTS da u okviru tužbe koja mu je podnesena iznese samostalnu argumentaciju kako bi dokazao da i Provedbena uredba br. 668/2010 sadržava povredu obveze obrazlaganja, što nije učinio. S druge strane, ističe da je isključenje naknade štete u slučaju nedostatnosti obrazloženja opravdano ograničenom kompenzacijskom funkcijom prava na naknadu štete kako bi se očuvala sposobnost djelovanja institucija Unije. Opći sud se osim toga pozvao i na ustaljenu sudsku praksu. HTTS nije dokazao vezu između povrede obveze obrazlaganja i posljedične eventualne povrede njegova prava na djelotvornu sudsku zaštitu niti je dokazao u kojem je pogledu bio spriječen u ostvarenju svojih prava obrane. Odlomak iz presude Safa Nicu Sepahan/Vijeće[52] na kojemu se temelji nije se uostalom odnosio na taj problem, nego više na kontrolu osnovanosti predmetnih mjera ograničavanja. U svakom slučaju, dovoljno je da tužitelj bude upoznat s razlozima u okviru tužbe za naknadu štete.

46. Komisija se u bitnome slaže sa stajalištem Vijeća.

b) Analiza

47. Taj se treći i četvrti žalbeni razlog odnose na dio pobijane presude u kojemu se razmatra čini li povreda obveze obrazlaganja spornih uvrštenja dovoljno ozbiljnu povredu s obzirom na to da se HTTS u svrhu dokazivanja toga u bitnome poziva na presudu kojom je Opći sud zbog nedostatnosti obrazloženja poništio Uredbu br. 961/2010 u dijelu u kojem se odnosila na žalitelja. Tijekom tog ispitivanja utvrđeno je da se žaliteljeva argumentacija također odnosila na pitanje djelotvorne sudske zaštite[53].

50 Presuda od 25. studenoga 2014. (T-384/11, EU:T:2014:986)

51 T-562/10, EU:T:2011:716, t. 68. i 69.

52 Presuda od 25. studenoga 2014. (T-384/11, EU:T:2014:986, t. 68. i 69.)

53 Vidjeti točke 74. do 78. pobijane presude.

48. Kad je riječ o prigovoru koji se odnosi na presumpciju zakonitosti Provedbene uredbe br. 668/2010 zbog činjenice da HTTS nije podnio tužbu za poništenje te uredbe, Opći sud pravilno je presudio da se nijedan zaključak o nezakonitosti Provedbene uredbe br. 668/2010 ne može izvući iz presude kojom je samo poništio Uredbu br. 961/2010 te da je na društvu HTTS da dokaže razloge zbog kojih se prema njegovu mišljenju njegovo uvrštenje u Provedbenu uredbu br. 668/2010 moglo kvalificirati kao dovoljno ozbiljna povreda obveze obrazlaganja koju je počinilo Vijeće. Slijedom toga taj prigovor valja odbiti kao neosnovan.

49. Zatim, točka 89. pobijane presude u skladu s kojom se „u okviru ove tužbe za naknadu štete *zakonitost* mjere ograničavanja u pitanju mora […] u svakom slučaju ocijeniti uzimajući u obzir i dodatne razloge na koje se Vijeće pozvalo u svojoj Odluci 2012/35/ZVSP[54]" [55] novi je primjer pogreške koja se tiče prava koju je Opći sud počinio u uvodu svoje analize. Zbog terminološke strogosti bitne za dobro razumijevanje koncepata i razlikovanje pravnih sredstava moram istaknuti da je u ovoj točki riječ o Uredbi br. 961/2010 i da je pitanje njezine zakonitosti konačno obrađeno u presudi Općeg suda kojom je proglašeno njezino poništenje u dijelu u kojem se ona odnosi na društvo HTTS. Međutim, ta točka 89. očito zbunjuje i navodi na zaključak da se nezakonitost utvrđena u okviru tužbe za poništenje može ponovno dovesti u pitanje u okviru tužbe za naknadu štete. Nadam se da sam u dovoljnoj mjeri dokazao da to ne može biti slučaj. U svakom slučaju, također se čini jasnim da je Opći sud ponovno, kao što je to pravilno istaknulo društvo HTTS, prilikom ocjene toga čini li povreda obveze obrazlaganja koju je počinilo Vijeće prilikom uvrštenja žaliteljeva imena na popis Uredbom br. 961/2010 dovoljno ozbiljnu povredu, uzeo u obzir elemente obrazloženja koji su nastali nakon 2010.[56] zbog čega je njegovo obrazloženje ništavo. Budući da je taj prigovor osnovan, treba prihvatiti treći žalbeni razlog.

50. Kad je riječ o sustavnom isključenju odgovornosti Unije u slučaju nedostatnog obrazloženja akta, iz pobijane presude proizlazi da je sâm Opći sud smatrao da argumentacija u vezi s povredom obveze obrazlaganja koju je iznijelo društvo HTTS svoj nastavak može pronaći u pozivanju na načelo djelotvorne sudske zaštite[57]. Pod pretpostavkom da se sudska praksa iz točke 88. pobijane presude u skladu s kojom „nedostatnost obrazloženja nekog akta u načelu ne može dovesti do [izvanugovorne] odgovornosti Unije" primjenjuje pod istim uvjetima u slučaju mjera ograničavanja[58], u svakom slučaju čini se da se Opći sud, kako bi odbio tužbeni razlog, nije zaustavio na tom utvrđenju, nego je analizu proširio, čemu u prilog govori korištenje izraza „s obzirom na to" u točki 89., kako bi primjenom metode koja je prema mojem mišljenju pogrešna provjerio je li obrazloženje dano 2012. moglo ne samo žalitelju nego i Općem sudu razjasniti razloge uvrštenja društva HTTS i uzroke navodno pretrpljene štete. S obzirom na tu činjenicu i neovisno o tome što je to bilo pod cijenu provedbe minimalne analize, Opći sud dobro je razmotrio mogućnost – *quod non* – da je povreda obveze obrazlaganja bila tolika da je mogla bitno ugroziti djelotvornu sudsku zaštitu društva HTTS. Posljedično tomu, četvrti žalbeni razlog treba odbiti.

54 Odluka od 23. siječnja 2012. o izmjeni Odluke 2010/413/ZVSP o mjerama ograničavanja protiv Irana (SL 2012., L 19, str. 22.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 18., svezak 12., str. 170.).

55 Presuda od 13. prosinca 2017., HTTS/Vijeće (T-692/15, EU:T:2017:890). Moje isticanje.

56 Vidjeti točku 90. pobijane presude.

57 Vidjeti točku 78. pobijane presude.

58 Naime, može se postaviti pitanje u vezi s njihovom pojedinačnom prirodom i važnim posljedicama koje mogu imati na prava i slobode predmetnih osoba i subjekata (vidjeti među ostalim presudu od 30. svibnja 2017., Safa Nicu Sepahan/Vijeće (C-45/15 P, EU:C:2017:402), t. 40.). Ne čini mi se da je Sud razmatrao pitanje je li sudska praksa u pogledu obveze obrazlaganja regulatornih akata automatski primjenjiva na mjere ograničavanja koje nije bilo izravno postavljeno u okviru ove žalbe, s obzirom na to da je jedina dostupna presuda ona od 11. srpnja 2007., Sison/Vijeće (T-47/03, neobjavljena, EU:T:2007:207, t. 238.).

C. Zaključak analize

51. Zbog pogreške koja se tiče prava koju sadržava obrazloženje Općeg suda i čiji su učinci prisutni u cjelokupnoj analizi postojanja dovoljno ozbiljne povrede predlažem Sudu da prihvati prvi, drugi i treći žalbeni razlog. Osim toga, smatram da se u ovom sporu ne može odlučiti zbog triju razloga.

52. Najprije, kao što sam upravo dokazao, Opći sud nije primijenio primjeren test prilikom ocjene postojanja dovoljno ozbiljne povrede prava Unije. Neovisno o ishodu do kojeg bi dovela analiza dovoljno ozbiljne povrede na temelju pravilnog testa, za primjenu navedenog testa nužna je ocjena činjenica koje se odnose na situaciju iz 2010., a čini mi se da se one ne nalaze u spisu podnesenom Sudu.

53. Zatim, pod pretpostavkom da primjena navedenog testa dovede do zaključka da je ispunjena prva pretpostavka koja se odnosi na uspostavu izvanugovorne odgovornosti Unije, treba utvrditi jesu li ispunjene ostale dvije. Međutim kao što sam već naveo [59], Opći sud zaustavio je svoju analizu na utvrđenju nepostojanja dovoljno ozbiljne povrede pa nije odlučio o kasnijim pretpostavkama. Usto, spis podnesen Sudu ne dopušta mu samom donošenje odluke o tim pitanjima.

54. Napokon, pod pretpostavkom da su ovog puta ispunjene sve pretpostavke za uspostavu izvanugovorne odgovornosti Unije, ostaje utvrditi iznos naknade štete i/ili odlučiti o argumentu Vijeća koji se odnosi na zastaru tužbe za naknadu štete, a koji Opći sud nije razmatrao i o kojemu stoga stranke nisu mogle raspravljati u žalbenom postupku.

55. Zbog svih tih razloga i bez utjecaja na rješenje do kojeg će Opći sud doći analizom prve od pretpostavki za uspostavu izvanugovorne odgovornosti Unije, a koja neće sadržavati pogrešku koja se tiče prava, predlažem Sudu da vrati predmet na odlučivanje Općem sudu u skladu s člankom 61. prvim stavkom Statuta Suda.

V. Troškovi

56. Budući da u skladu s mojom analizom predmet treba vratiti Općem sudu, posljedično, u skladu s člankom 137. Poslovnika koji se na temelju članka 184. stavka 1. navedene uredbe primjenjuje na žalbeni postupak, odluku o troškovima valja donijeti naknadno.

VI. Zaključak

57. S obzirom na prethodna razmatranja, predlažem Sudu da odluči na sljedeći način:

1. Ukida se presuda Općeg suda Europske unije od 13. prosinca 2017., HTTS/Vijeće (T-692/15, EU:T:2017:890).

2. Predmet se vraća na odlučivanje Općem sudu Europske unije.

3. O troškovima će se odlučiti naknadno.

59 Vidjeti točku 9. ovog mišljenja.